

De Oorlog, 25 juli 1914
 [Het Nieuws van den Dag, No. 13690]
 [Zaterdag 25 Juli 1914]

Inhoudsopgave 25 juli 1914

[Het Nieuws van den Dag, No. 13690]	1
BRIEVEN UIT PARIJS.	1
De Fransch-Duitsche quaestie.	1
Dreigend Oorlogsgevaar.	4
TELEGRAMMEN.	6
DE CRISIS.	6
Oostenrijk en Servië.	6
De reis van Poincaré.	7
Stakingen in Rusland.	7
BUITENLANDSCH NIEUWS.	7
Dreigend Oorlogsgevaar.	7
Nieuwe havens aan den Waterweg.	9
REUTER-TELEGRAMMEN.	10
DE CRISIS.	10
[DE TIJD, No. 20339]	10
Gaat Rusland mobiliseeren?	10
De vastberadenheid der Donau-monarchie.	11
De Servische regeering beraadslaagt.	11
Oostenrijk en Servië.	11
BUITENLAND.	11
ALGEMEEN OVERZICHT.	11

5

BRIEVEN UIT PARIJS.

De Fransch-Duitsche quaestie.

(Van onzen Correspondent). Een boek vol goede bedoelingen.

10 Elzas-Lotharingen. 22 Juli 1914.

Van tijd tot tijd – wij hebben dat nu pas weer naar aanleiding van Hansi's veroordeeling gezien – en meestal wanneer dit het minst nodig schijnt, wordt men er op min of meer in het ooglopende wijze aan herinnerd dat er een blijvende, een traditioneele erfvijandschap tusschen Frankrijk en Duitschland bestaat, en dat een oorlog in de toekomst – in een dichtbij zijnde toekomst zelfs – niet alleen een internationale noodzakelijkheid, maar ook een nationale plicht is. Dergelijke waarschuwingen gaan dan uit van al of niet 'integraal' nationalistische zijde, wat zeggen wil dat hun oorsprong gezocht moet worden bij de tegenstanders van het democratisch republikeinsch regime, bij hen die, zoo men hen gelooven moest, het monopolie der vaderlandsliefde bezitten. Zij heeten te dienen om het Fransche volk op zijn hoede te stellen tegen geheimzinnig voorbereide oorlogs- en veroveringsplannen van Duitsche zijde en strekken tevens om dat volk afkeerig te maken van zijne tegenwoordige regeerders, die het gevaar veronachtzamen en dus het nationale vertrouwen onwaardig zijn... dit is alleen een koning, een keizer of desnoods een

25 consul. Een der belangwekkendste voorbeelden van zulk een waarschuwing is het boek 'L'avant guerre', dat, verleden jaar verschenen, een verzameling is der artikelen, over dit onderwerp in 'L'action française' door den heer Léon Daudet geschreven. Het groote talent en het eerbiedwaardige patriottisme van dezen woordvoerder der jonge, rumoerige monarchisten – camelots du roi genaamd – mogen niet in twijfel worden

30 getrokken; vergist hij zich, dan doet hij het te goeder trouw en ter wille van de zaak die hem heilig is: de glorie van het hersteld koningschap in Frankrijk; heeft hij het overal bij het rechte eind, dan bevat zijn boek tal van nuttige

35 waarschuwingen waarmee ieder republikeinsch bewind zijn voordeel kan doen. Wat echter in dergelijke, bijzonder partijdige, geschriften betreurd moet worden, is dat zij dikwijls een doeltreffende poging zijn om het ideaal van pacifisme en de werkelijkheid van een beter begripen der beide naties achteruit te zetten en daarvoor in de plaats wederzijdschen haat, ten minste wantrouwen en miskenning, te wekken en aan te blazen.

40 Gelukkig zijn er hier al meer en meer menschen – verlichte geesten, van wie invloed op hunne medeburgers uitgaat – die er anders over denken, spreken en schrijven, die ook handelen ten gunste van een beter verstaan en een toenadering der beide volken, welker wederzijdsche erfvijandschap meer op kunstmatige wijze onderhouden wordt, dan dat zij in de nationale belangen over en weer zetelt. Een der vruchtbaarste en meest

doeltreffende middelen van toenadering zijn wel de congressen, die te Bern en te
45 Bazel gehouden werden door parlementairen van beide landen die van dezelfde
vredelievende ideeën doordrongen zijn. Maar de groote kracht van het geschreven
woord, waar het den juisten toon weet aan te slaan en door documenten gestaafd wordt,
wanneer het heldere, gezonde denkbeelden bevat en daarbij tot denken dwingt, is het
50 middel bij uitnemendheid, want het blijft, het gaat van hand tot hand en wordt, na
gelezen te zijn, herlezen.

'De Fransch-Duitsche quaestie heeft gedurende bijna een halve eeuw haar druk op de
wereld uitgeoefend.' – zegt de heer Lévy in het voorwoord, waarmee hij een boek van
groot actueel belang aan de lezers voorstelt; en hij voegt er aan toe, dat die
55 quaestie voor altijd den horizon dier generatie verduisterd heeft, die het leven is
ingetreden zoodra het verschrikkelijke jaar voorbij was. Dit boek, waarvan de lezing
aan te bevelen is aan allen, wien de Europeesche vrede ten harte gaat, heeft tot
titel: *La Folie franco-allemande* en tot schrijver den heer Georges Aubert.
Inderdaad een onzinnigheid, een dubbele, misdadige onzinnigheid, die twee volkeren
60 tegen elkander opzet, die juist verbonden zijn door gemeenschappelijke belangen en
het meest bedreigd door dezelfde vijanden, of, ten minste, door dezelfde benijders.
Was het niet een eerste onzinnigheid, na den afstand van den Prins van Hohenzollern
als Koning van Spanje te hebben verkregen, van den Koning van Pruisen een brief van
verontschuldiging te eischen en daarbij de onherroepelijke verbintenis, zich tegen
65 die candidatuur te verzetten? En was het niet een andere onzinnigheid, aan Frankrijk
met geweld twee provincies te ontnemen en, niet zooals vroeger bij de annexatie van
Nice en Savoie was gebeurd, de inwoners over de verandering hunner nationaliteit te
raadplegen? Wat is er dan ook gebeurd? Dat in dit tweede geval alles om zoo te zeggen
tot de algemeene voldoening verlopen is; terwijl men in het eerste geval een
70 ingekankerden haat, waarschijnlijk zonder oplossingen zonder middel, tusschen de
beide volkeren heeft ontstoken en de voortdurende bedreiging van een ontzettenden
oorlog boven de geheele wereld, die gebukt gaat onder zonder ophouden grooter
wordende en meer en meer kostbare bewapeningen. Maar hoe moet er gehandeld worden om
een eind te maken aan een zoo verderfelijken staat van zaken, of om alleen dezen te
75 verzachten?

Ziedaar het onderwerp, dat de heer Aubert in zijn boek ter bespreking heeft gekozen;
een onderwerp waarvan hij al de neteligheid erkent en waarover hij zich geene
illusies maakt, want hij weet hoeveel utopie er in schuilt. Toch heeft hij het met
tact en moed behandeld, want hij wil "noch een lofrede op, noch een verdediging van
80 Duitschland uitspreken", maar eenvoudig "de nauwkeurige feiten, de juiste cijfers en
hunne logische gevolgtrekkingen" er uit blootleggen.

Zijne conclusie is dat, indien men het schrikbeeld van een waarschijnlijk, onvermijdelijken oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland kon verdrijven, men aan de
beschaving een onmetelijken vooruitgang zou verzekeren. Maar hoe tot dit resultaat te
85 komen zonder de waardigheid van Frankrijk aan te tasten? De heer Georges Aubert
meent, dat het misschien mogelijk zou zijn "tusschen de beide landen een vreedzame
schikking tot stand te brengen, waarmee in volkomen vrijheid Duitschland zijn
verovering (Elzas-Lotharingen) aan Frankrijk teruggeeft in ruil voor financieele,
koloniale of tarief-vergoedingen."

90 Moet zulk een voorstel niet als een zuivere hersenschim beschouwd worden? Met den
tijd zal die droom misschien te verwezenlijken schijnen[maar nu... welke meening men
ook aangaande dit punt hebben moge, de beschouwingen, die de schrijver er over geeft
zijn zeer interessant en getuigen van een krachtig patriottisme, dat in het minst
niet hindert aan de zeer personeele ideeën, die men over het algemeen hier niet voor
95 het groote publiek waagt te ontwikkelen – en dit meen ik is wel de grootste
verdienste van het boek van den heer Aubert. Maar in afwachting van die
hersenschimmige toekomst blijft het vraagstuk angstwekkend, vooral voor Frankrijk,
waar de bevolking vermindert en de industrie verslapt, terwijl de vooruitgang van
Duitschland in beide opzichten onophoudelijk en al sneller is. Hieruit volgt dit
100 mathematische resultaat, dat Frankrijk van jaar tot jaar steeds minder goed
voorbereid is tot den onvermijdelijken strijd om het leven. Al deze overwegingen
loopen volgens den heer Aubert hierop uit, dat wij met al onze krachten moeten zoeken
naar de oplossingen der volgende vraagstukken en van die, welke er mee saamhangen:
1o. Moeten wij blijven in het *Statu quo* van haat, van wantrouwen en van ingehouden
105 toorn ?

2o. Moeten wij wachten en ons voorbereiden op een aanstaanden oorlog, dien wij
desnoods zouden moeten uitlokken?

3o. Moeten wij oprecht trachten verbetering te brengen in de Fransch-Duitsche
betrekkingen door de quaestie van Elzas-Lotharingen ter zijde te laten?

110 In het eerste geval is de oorlog ter keuze van Duitschland en op het uur, dat het dit
goedvindt. In het tweede is het aan Frankrijk den oorlog uit te lokken, zoodra het
zich er toe in staat gelooft. Eindelijk, in het derde geval, *is het aan ons onze*
gedragslijn te wijzigen en te zoeken naar betrekkingen, zoo niet van vriendschap dan
115 erker het ten volle. Maar moet het niet aan ieder mensch met gezond verstand
voorkomen, dat zij de moeite waard is ernstig te worden bestudeerd?... Dit doet de
heer Aubert en wel zóó, dat hij de beide eerste vragen ontkennend, de laatste
bevestigend beantwoordt. Hij stelt daarbij op den voorgrond, dat, om er toe te komen,
men zal moeten beginnen over en weer zich te verstaan dat de dagelijksche
120 gevaarlijke, gewetenlooze uitdagingen in de pers – hier van nationalistische gindsch
van pangermanistische zijde – een einde nemen. De politieke mannen, de
vakverenigingen, de kamers van koophandel, de persoonlijke groepeerings van
allerlei soort moeten over en weer zich vol goeden wil leenen tot het bestudeeren van
alle netelige, teedere, economische quaesties... en dan zal, indien van al die zijden
125 de begeerte naar wederzijdsch kennen en waardeeren bestaat, een ontspanning heel
spoedig volgen.

Hoe bijzonder nuttig dit boek is, komt ook nog hierin uit, dat hetgeen er in beweerd
en besproken wordt, te controleeren en te bewijzen is door de zeer uitvoerige
documentatie die het bevat en die tegelijk een groote les is vooral voor onze
130 chauvinisten, wie het tot voorzichtigheid moet aansporen. Zulk een les is noodig voor
allen, want het is ongelooflijk, maar waar, dat men in Frankrijk over het algemeen
heel weinig weet over de toestanden aan gene zijde der grenzen. Na de lezing van dit
boek zal men dit beter zien. Met het schrijven er van bewees de heer Aubert een zeer
belangrijken dienst aan zijn vaderland – er mag aan toegevoegd worden, dat de dienst
135 ook groot is, dien hij er mee aan de heilige zaak van den wereldvrede bewees. Daarom
vestig ik er met nadruk de aandacht op.

Wat moet er, in geval van een Fransch-Duitsche toenadering, verstaan worden onder het
terzijde laten van 'de quaestie van Elzas-Lotharingen? Wat moet er met den eeuwigen
140 twistappel tusschen de Oostelijke en Westelijke erfgenamen van Karel den Grooten
gebeuren? Die toenadering moet gevolgd worden door of, beter nog, vergezeld gaan van
een autonome staatsregeling van Elzas-Lotharingen, zeggen de pacifisten hier... en
geven de pacifisten aan gene zijde van den Rijn voorwaardelijk toe. Dezen toch vinden
het niet meer dan natuurlijk dat het rijkswegens den aard zijner bevolking
145 rijkswegens, d.w.z. Duitsch, blijft; de Franschen daarentegen zien in, dat een
erkenning van dien afstand voor de natie een vernedering is. Bovendien – aldus
redeneert een der meest verlichte en kundigste pacifisten, de afgevaardigde Sembat –
heeft zich sedert 40 jaren een nieuwe geestestoestand in Elzas-Lotharingen
ontwikkeld: het volk daar wil zijn eigen leven leiden, het voelt zich niet
150 verduitscht (dat hebben juist de brutale pogingen tot verduitsching verhinderd), maar
het voelt zich toch ook niet Fransch meer, ondanks de sympathieën, die in de hogere
kringen van het intellect voor Frankrijk blijven bestaan. De heer Sembat is zelfs
overtuigd; dat een autonomie als die van Beieren en van Wurtemberg ook door de
Duitschers zal worden aanvaard, indien dezen dan maar overtuigd zijn, dat men niet
155 gelooft dat zij uit zwakheid toegeven – dat men dus den gek met hen zou steken.
De 200 Fransche en 200 Duitsche afgevaardigden, die op hunne congressen toenadering
van Frankrijk en Duitschland trachten voor te bereiden, doen de pacifistische
beweging in beide landen practisch tot alle lagen des volks doordringen door ieder in
zijne omgeving, dus overal in Duitschland en in Frankrijk, te wapenen tegen de
160 leugens, die de groote pers, om bijzondere, maar altijd verklaarbaar zakelijke,
redenen – of om van verkeerd begrepen patriottisme, van gevaarlijk chauvinisme –
verspreid, telkens wanneer zij hier valsche nieuwtjes over Duitschland en gindsch
dergelijke nieuwtjes over Frankrijk uitstrooit.

Voorloopig zijn het nog de Fransche socialisten en de Duitsche sociaal-democraten,
165 die zich voor de idee der autonomie van Elzas-Lotharingen het warmst maken, al wordt
dan ook het verlangen, daartoe te geraken, hier gedeeld door de andere
parlementairen, die aan de congressen van Bazél en Bern deelnamen. In Duitschland
vindt zelfs in geavanceerd liberale organen dat idee een besliste afwijzing. Echter
begint zij toch om zich heen te werken en zoo liet kort vóór deze nog een der meest
170 geachte Duitsche radicalen, de heer Muller Meiningen, zich in de volgende
bewoordingen uit: 'Wat betreft de quaestie van Elzas-Lotharingen, moesten de Fransche
afgevaardigden zich tevreden stellen met de uitdrukking van den vasten wil der
Duitsche afgevaardigden: de ontwikkeling van Elzas-Lotharingen te begunstigen in den
zin van een autonomen geconfedereerden Duitschen Staat. *Maar hoe minder de Franschen*
175 *over die quaestie praten, hoe beter dat zal zijn.*' Deze woorden zijn hier niet

onopgemerkt gebleven, integendeel. Of de goede raad aan het slot gevolgd zal worden, staat te bezien; ik geloof, dat het zoowel mogelijk als gunstig zal zijn en dat men er alvast op let, gaven wel de beraadslagingen over dit onderwerp op het laatste nationale socialisten-congres te vermoeden.

180 Merkwaaardige woorden zijn bet zeker, die reden geven goede dingen te verwachten.

Dreigend Oorlogsgevaar.

Het ultimatum der Oostenrijk-Hongaarsche monarchie aan Servië heeft met één slag de sluimerende crisis-stemming wakker geroepen en men vindt plotseling over heel Europa de angst en nerveuze spanning van de heetste dagen der Marokko-crisis terug, zoodat men zich met angst om het hart afvraagt, of dan werkelijk de groote Europeesche oorlog, die niet gekomen is na het incident van Doggersbank, niet na het zenden van de Panther naar Agadir, noch na het uitbreken van den oorlog in den Balkan, thans op komst is, nu de monarchie zich aangordt om eens en vooral een einde te maken aan de pogingen van Serviërs en andere Balkan-Slaven om de zuidelijke (vooral door Slaven bewoonde) deelen der monarchie los te maken van den scepter der Habsburgers en te vereenigen tot een Groot-Servisich rijk. Want daar gaat het om, en niet alleen om de vraag of Servië voldoening zal geven voor den moord op den troonopvolger te Serajewo. Kort en krachtig wordt het gevaar van den toestand aangegeven in het volgende bericht van den vaak officieus ingelichten Berlijnschen berichtgever der *Frankfurter Zeitung*: 'De op termijn gestelde nota – het woord ultimatum wordt met opzet vermeden – die de monarchie gisteren te Belgrado overhandigd heeft, wordt in goed onderrichte kringen hier zoo ernstig opgenomen als ze het verdient, ofschoon men de vaste hoop koestert dat het conflict gelokaliseerd zal blijven en verwickelingen met de wapenen voor 200 Duitschland zelf vermeden zullen worden. In elk geval zijn er nauwelijks staatslieden te vinden, die eraan twifelen of Servië zal de notaterugwijzen en Oostenrijk-Hongarije zal dan naar de wapenen grijpen. De overheerschende meening onder de staatslieden hier is echter, dat het gewicht der reële redenen die Rusland van den oorlog afhouden zoo groot is, dat dit land waarschijnlijk na vele dreigementen toch 205 rustig blijven zal.' Zoo staat de zaak. Men gelooft vrij algemeen dat het tusschen de Donau-monarchie en Servië 'los zal gaan', omdat het Oostenrijksche stuk te aanmatigend is geweest en de eischen te vernederend; omdat Oostenrijk's eischen, in den grond der zaak misschien rechtmatig, reeds naar den vorm te krenkend en dus onaannemelijk geacht zullen worden in Servië. Vooral geldt dit van den eisch, dat 210 Oostenrijksche vertegenwoordigers deel zullen nemen aan het gerechtelijk onderzoek in Servië: hieraan toe te geven zou beteekenen, dat Servië zijn zelfstandigheid en waardigheid zou prijsgeven. En daar aan den anderen kant de monarchie vast besloten schijnt om bij weigering der eischen Servië met de wapenen te dwingen, acht men een Oostenrijksch-Servisich conflict onvermijdelijk. Maar voor de overige wereld is dat 215 niet het voornaamste. Men kijkt thans reeds verder en vraagt of het daarbij blijven zal, en men neemt aan – wij hebben daar dezer dagen reeds op gewezen – dat de beslissing over het lot van Europa thans te St.--Petersburg ligt: besluit de regeering van den Tsaar om achter Servië te gaan staan en den kleinen Slavischen broeder te beschermen tegen zijn grooten tegenstander, dan komt Duitschland aan de 220 zijde der monarchie, en naar alle waarschijnlijkheid Frankrijk aan die van Rusland te staan... de lang gevreesde 'wereldbrand' zal ontketend zijn. Alleen over Engeland's houding in dat geval kan ernstige twijfel bestaan, en natuurlijk is het voor Rusland met zijn nog niet gereorganiseerde vloot van veel belang, of het al of niet hulp van dezen kant te verwachten heeft.

225 Zelfs al komt het niet tot een Europeeschen oorlog, toch kan een strijd tusschen de Monarchie en Servië, of – zooals men het nu reeds in Weensche berichten gaarne noemt, de Oostenrijksche straf-expeditie in Servië – nog genoeg gewichtige gevolgen meebrengen. Men begrijpt, dat zoodra de Oostenrijksche troepen Servisch grondgebied binnendringen en Belgrado veroveren (dat niet verdedigbaar is en vermoedelijk 230 dadelijk door de regeering verlaten zal worden) de Bulgaren zeer geneigd zullen zijn om te doen, zooals indertijd Roemenië tegenover Bulgarije gedaan heeft: de Serviërs in den rug aan te vallen en hun het Macedonisch gebied te ontnemen, waarop zij meenen recht te hebben en dat hun na den oorlog van 1912 ontgaan is. Ja, sommige berichten zinspelen er op, dat er reeds een afspraak is gemaakt tusschen Weenen en Sofia en dat 235 men in deze laatste plaats vooraf al wist van de plannen der Donau-monarchie. Indien echter Bulgarije Servië aanvalt, zal vermoedelijk ook Roemenië niet werkeloos blijven, en indien ook Griekenland Servië te hulp komt, maakt natuurlijk Turkije daarvan weer gebruik, en ziedaar dan de gansche Balkan opnieuw in vuur en vlam! Natuurlijk weet niemand of het zulk een vaart zal loopen, en het is zelfs niet geheel 240 onmogelijk dat er heden, nog vóór den afloop van het ultimatum, ontspanning intreedt. Te Londen verluidt dat de Russische regeering na een langdurigen ministerraad

besloten heeft terstond bemiddelingspogingen in het werk te stellen, opdat er althans een uitstel van den termijn gegeven zal worden door Oostenrijk, en een telegram spreekt zelfs van bemiddeling van Engeland, Frankrijk en Rusland bij Berchtold. Zal men daarvoor te vinden zijn in Weenen? Het schijnt van niet, want officieel is gemeld, dat de regeering der Monarchie haar gezant von Giesl opdracht heeft gegeven om, indien vanavond de eischen niet onvoorwaardelijk aangenomen zijn, Belgrado te verlaten, en daardoor wordt de 'nota op termijn' werkelijk een ultimatum, want het afbreken der diplomatieke betrekkingen staat in dit geval bijna gelijk met oorlogsverklaring. Ook is het vertrek van Berchtold naar Ischl om daar in 's Keizers tegenwoordigheid het antwoord op het ultimatum af te wachten een ongunstig teeken. Duitsche bladen melden, dat Oostenrijkers die in Duitschland wonen onder de wapenen geroepen zijn en ijlings naar hun land zijn teruggekeerd. Het zijn manschappen van de jongste lichten, wat er dus op wijst dat er nog geen algeheele mobilisatie plaats heeft. Een officieus Duitsch bericht bevestigt bovendien dat de Monarchie in den laatsten tijd heimelijk reeds eenige militaire maatregelen, van belang genomen heeft. In hetzelfde bericht wordt de bewering tegengesproken dat de Duitsche regeering niets van de Oostenrijkschen nota aan Servië geweten heeft. De regeering te Berlijn moet integendeel onderricht zijn geweest van den omvang, den toon en de strekking der nota en ze heeft die goedgekeurd, al is het stuk haar niet woordelijk medegedeeld. Het behoeft geen betoog dat de onverwachte nota van Oostenrijk zelfs de belangstelling der Europeesche pers in het proces-Caillaux voor het oogenblik op den achtergrond gedrongen heeft. Een korte samenvatting van de uitlatingen der voornaamste bladen moge hier volgen.

De Oostenrijksche pers is – Reuter heeft het reeds geseind – bijna zonder uitzondering op de hand der regeering en de berichten uit Weenen maken zelfs melding van een opluchting daar, nu ten langen leste blijkt dat de regeering de zaak op de spits drijft. De Duitsche pers staat trouw naast de Oostenrijksche – tot groote vreugde der Duitsche regeering – en ook vredelievende bladen als het *Berliner Tageblatt* schrijven dat de Weensche regeering gelijk heeft met niet langer te talmen en aan het Servische stoken een eind te maken, nu dit geleid heeft tot de bloedige daad van Serajewo. Ook de vrijzinnige *Vossische Zeitung* vindt dat Oostenrijk-Hongarije het recht heeft om als groote mogendheid op te komen tegen pogingen, die een kleine nabuur in het werk stelt om het uiteenvallen van zijn gebied te verhaasten. Natuurlijk gaan conservatieve organen als *Deutsche Tageszeitung*, *Germania*, *Kreuzzeitung*, *Tägliche Rundschau* nog verder in hun lof voor de Oostenrijksche politiek. In elk geval kan dus de Duitsche regeering op den steun der pers rekenen, hetgeen van belang is, omdat de goedkeuring van dezen Oostenrijkschen stap ook de goedkeuring van de gevolgen meebrengt – dat is dus van een eventueelen oorlog met Rusland. In Frankrijk toonen de bladen, die niet geheel door de verslagen van het proces Caillaux gevuld worden, zich zeer onthutst. Vooraan staat natuurlijk de *Temps*, die altijd de Oostenrijksche politiek hevig pleegt aan te vallen en Rusland, waar het kan, bijvalt. Dit blad heeft bovendien sterke Servische sympathieën. De *Temps* nu acht de nota iets ongehoords en toornt vooral over den eisch, dat Oostenrijksche ambtenaren zouden moeten deelnemen aan het strafrechtelijk onderzoek te Belgrado, inwilliging van dezen eisch, die alle regels van internationaal recht met voeten treedt, zou gelijk staan met de onderwerping van Servië aan zijn grooten nabuur. De rechtsgeleerden op de Ballplatz zijn te knappe koppen om zich te vergissen: zij willen van Servië de erkenning zijner afhankelijkheid. En als Servië toegeeft en zich verdeemoedigt, dan wordt het weefsel van Balkan-vrijheden door den stoot van Oostenrijk-Hongarije weer vernield. Bovendien hebben Griekenland en Roemenië met Servië zeer stipte, zij het dan moreele afspraken, en wat Rusland aangaat wij gelooven niet, dat, al wilde de regeering anders, het Russische volk deze vernedering zou slikken.' Zulk een beroep op het Russische volk, alsof dat iets te zeggen zou hebben in de Russische politiek, is kostelijk! De Engelsche pers is wijfelend, zooals ze het al geweest is sedert den dag van den moord in Serajewo. Zij trekt over het geheel niet sterk partij voor den een of anderen kant, maar bespreekt de houding van Engeland bij een eventueel conflict tusschen de Europeesche mogendheden. De *Times* is pessimistisch gestemd, er op wijzende dat Rusland niet, zooals in 1909, zal terugtrekken, zoodra het weet dat Duitschland aan Oostenrijks kant staat, want het heeft zijn militaire voorbereiding zoo verbeterd, dat het Russische leger het Duitsche overtreft in getalsterkte, terwijl tevens de mobilisatie zooveel is vergemakkelijkt, dat Duitschland er niet meer op kan vertrouwen Frankrijk te kunnen vernietigen, voordat het Russische leger gemobiliseerd is. Dat zulke mogelijkheden reeds in allen ernst besproken worden door een blad als de *Times*, wijst wel op den hoogen ernst van den toestand. De Italiaansche pers ten slotte laat zich niet duidelijk uit over de houding van Oostenrijks bondgenoot in het dreigende conflict. En het is ook maar al te waarschijnlijk dat de Italiaansche

diplomaten in troebel water zullen visschen en voordeelen zullen zoeken aan de Adriatische Zee.

310

TELEGRAMMEN.

(REUTERS' s AGENTSCHAP).

DE CRISIS.

315 WEENEN, 24 Juli. Giesl, de Oostenrijksche gezant te Belgrado, heeft opdracht gekregen, om, tenzij Servië vóór Zaterdagavond zes uur zonder voorbehoud de in de nota gestelde eischen, heeft aangenomen, met het personeel van het gezantschap Servië te verlaten.

320 ST.-PETERSBURG, 24 Juli. De ministerraad van heden heeft bijna vier uur geduurd. Men verzekert dat Rusland onmiddellijk tusschenbeide zal komen en Oostenrijk zal verzoeken den termijn van het ultimatum te verlengen, om de Europeesche diplomatie gelegenheid te geven haar invloed aan te wenden.

325 ST.-PETERSBURG, 24 Juli. De Staatscourant maakt het volgende communiqué openbaar: De keizerlijke regeering, bezorgd over de mogelijke gevolgen van het ultimatum, door Oostenrijk-Hongarije bij de Servische regeering ingediend, volgt opmerkzaam de ontwikkeling van het conflict tusschen Oostenrijk-Hongarije en Servië, waarin Rusland niet onverschillig kan blijven.

330 PARIJS, 24 Juli. Uit St.-Petersburg wordt aan de "Intransigeant" gemeld: Hier wordt officieel bekend gemaakt, dat Rusland en Frankrijk gezamenlijk stappen zullen doen om den vrede tusschen Oostenrijk en Servië te verzekeren.

335 WEENEN, 24 Juli. Aan de "Neue Freie Presse" wordt uit Ischl gemeld, dat Berchtold Zaterdagmiddag hier terug zal zijn om het antwoord van de Servische regeering op de gisteren overhandigde nota af te wachten. De minister wil den Keizer geen telegrafisch bericht laten voorleggen, doch onmiddellijk na ontvangst van de nota uit Belgrado den Keizer mondeling rapport uitbrengen.

340 BELGRADO, 24 Juli. Het Correspondentie-Bureau meldt, dat de reeds ontbonden Skoepsjtina tegen 26 dezer voor een buitengewone zitting zal worden bijeengeroepen en dat de nieuwe verkiezingen voor onbepaalden tijd uitgesteld worden.

345 BERLIJN, 24 Juli. De "Lokal-Anzeiger" schrijft: Servië zal de eischen van Oostenrijk-Hongarije vervullen of anders ten gronde gaan. Het "Berliner Tageblatt" oordeelt: Men zal de eischen van Oostenrijk-Hongarije, in verband met hetgeen over die Groot-Servische beweging is gebleken, volkomen rechtmatig moeten achten. De "Kreuzzeitung" zegt: De nota toont in alle opzichten dat Oostenrijk-Hongarije zijn aanzien en waardigheid ais groote mogendheid wil hooghouden. De "Deutsche Tageszeitung" schrijft: Als een beperking van het conflict tegen de verwachting onmogelijk blijkt, zal Duitschland zijn plicht als bondgenoot zonder uitvluchten te zoeken met alle kracht vervullen. De "Germania": In geheel beschaafd Europa zullen de nota zoowel als de beschouwingen in het "Fermdenblatt" als de bevrijding van een zware nachtmerrie werken.

355 ROME, 24 Juli. Men verzekert, dat twee mogendheden Servië hebben aangeraden, eenvoudig aan Oostenrijk te antwoorden, dat het zich aan de arbitrage der mogendheden onderwerpt. In politieke kringen wordt reeds overwogen welke houding bij een eventueele botsing tusschen Oostenrijk en Servië zal worden aangenomen door Italië. Men meent, dat het zich zal bepalen tot het verzekeren van zijn belangen ten aanzien van een wijziging in het evenwicht aan de Adriatische Zee en den Balkan. 360 De "Tribuna" weerspreekt, dat de Oostenrijksche nota reeds bij voorbaat door Italië zou zijn goedgekeurd. Iets dergelijks is trouwens niet gevraagd.

365 ROME, 24 Juli. De Montenegrijnsche minister-president heeft, vóór de nota bij de Servische regeering was ingediend, te Triëst aan een vertegenwoordiger van de "Piccolo" meegedeeld, dat Montenegro in elk geval Servië ter zijde zou staan.

Oostenrijk en Servië.

370 WEENEN, 24 Juli. De gezanten der monarchie bij de groote mogendheden en Turkije hebben de opdracht ontvangen den inhoud der nota bekend te maken bij de regeeringen. Zij moeten daar een toelichting aan toevoegen, waarin zij nogmaals wijzen op de Servische politiek, die er toe leiden moet dat de losrukking van Oostenrijksch-Hongaarsch gebied aan de Servische grens wordt voorbereid. Voorts moeten zij wijzen

375 op de vereenigingen die officieren, generaals, staatslieden en hooge ambtenaren onder
haar leden tellen; op de ophitsing door de Servische pers; de werkzaamheid der
agenten, benden enz. De Servische regeering heeft zich niet gehouden aan de plechtige
verklaring van 1909, waarin zij beloofde dit alles tegen te gaan. Ze heeft zich
integendeel gesteld tegenover den wil van Europa en haar verplichtingen jegens de
380 monarchie geschonden. Oostenrijk-Hongarije is lankmoedig geweest in de hoop dat
Servië eindelijk de vriendschap der monarchie op prijs zou stellen. Men verwachtte
dit in het bijzonder toen na den Balkan-oorlog Servië zulk een belangrijke
vergrooting had ondergaan, wat alleen mogelijk was geworden door de houding van
Oostenrijk. De houding van Servië veranderde hierom echter niet; het ging voort met
op zijn gebied een propaganda te dulden, welke gevolgen den 28en Juni voor heel de
385 wereld duidelijk gebleken zijn. Onder deze omstandigheden is de monarchie genoopt een
nieuwen ernstigen stap in Belgrado te doen, waarbij zij overtuigd is van de sympathie
van alle beschaafde naties, die het niet zullen goedkeuren dat de koningsmoord
ongestraft een wapen wordt in den politieken strijd en dat de vrede van Europa
voortdurend door samenzweringen uit Belgrado bedreigd wordt.

390 BELGRADO, 24 Juli. Het persbureau meldt, dat Pasitsj hedenmorgen vroeg te Belgrado is
teruggekeerd.

BOEDAPEST, 24 Juli. Bij de opening der kamerzitting zeide de minister-president:
395 De stap van Oostenrijk-Hongarije behoeft geen rechtvaardiging. Hij is na rijpe
overweging gezet. Het is volstrekt geen aanval en beteekent ook geen uittarting, daar
wij in de nota niet anders eischen dan hetgeen Servië uit natuurlijke nabuurplicht
reeds vanzelf moest doen. Niemand kan ons verwijten dat wij oorlog zoeken. Wij zijn
integendeel tot de uiterste grenzen van het geduld gegaan. (Stormachtig applaus).
400 Andrassy verklaart namens alle fracties van de oppositie dat de betrekkingen tot
Servië onhoudbaar waren geworden. De oppositie zal in weerwil van alle principieele
verschillen met de regeering thans haar patriottischen plicht ten volle vervullen.
Ten slotte verzocht Andrassy dat de zitting zou worden verdaagd.
Na de pauze verklaarde de president, dat indien de wetsontwerpen die aan de orde
405 waren vandaag werden afgedaan, er geen nieuwe meer aan de orde gesteld zullen worden.

De reis van Poincaré.

ST.-PETERSBURG, 24 Juli. Officieus wordt gemeld, dat Poincaré's bezoek de volkomen
overeenstemming van inzichten tusschen de verbonden regeeringen heeft aangetoond in
410 alle zaken de politiek in het Oosten betreffende, die op het oogenblik moeilijkheden
veroorzaken.

Stakingen in Rusland.

LIBAU, 24 Juli. De havenarbeiders zijn in staking gegaan. Zij eischen
415 lotsverbetering.

BUITENLANDSCH NIEUWS.

Dreigend Oorlogsgevaar.

Het ultimatum der Oostenrijk-Hongaarsche monarchie aan Servië heeft met één slag de
420 sluimerende crisis-stemming wakker geroepen en men vindt plotseling over heel Europa
de angst en nerveuze spanning van de heetste dagen der Marokko-crisis terug, zoodat
men zich met angst om het hart afvraagt, of dan werkelijk de groote Europeesche
oorlog, die niet gekomen is na het incident van Doggersbank, niet na het zenden van
de *Panther* naar Agadir, noch na het uitbreken van den oorlog in den Balkan, thans op
425 komst is, nu de monarchie zich aangordt om eens en vooral een einde te maken aan de
pogingen van Serviërs en andere Balkan-Slaven om de zuidelijke (vooral door Slaven
bewoonde) deelen der monarchie los te maken van den scepter der Habsburgers en te
vereenigen tot een Groot-Servisch rijk. Want daar gaat het om, en niet alleen om de
vraag of Servië voldoening zal geven voor den moord op den troonopvolger te Serajewo.
430 Kort en krachtig wordt het gevaar van den toestand aangegeven in het volgende bericht
van den vaak officieus ingelichten Berlijnschen berichtgever der *Frankfurter Zeitung*:
'De op termijn gestelde nota – het woord ultimatum wordt met opzet vermeden – die de
monarchie gisteren te Belgrado overhandigd heeft, wordt in goed onderrichte kringen
hier zoo ernstig opgenomen als ze het verdient, ofschoon men de vaste hoop koestert
435 dat het conflict gelokaliseerd zal blijven en verwickelingen met de wapenen voor
Duitschland zelf vermeden zullen worden. In elk geval zijn er nauwelijks staatslieden
te vinden, die eraan twifelen of Servië zal de nota terugwijzen en Oostenrijk-
Hongarije zal dan naar de wapenen grijpen. De overheerschende meening onder de
staatslieden hier is echter, dat het gewicht der reële redenen die Rusland van den

440 oorlog afhouden zoo groot is, dat dit land waarschijnlijk na vele dreigementen toch
rustig blijven zal.' Zoo staat de zaak. Men gelooft vrij algemeen dat het tusschen de
Donau-monarchie en Servië 'los zal gaan', omdat het Oostenrijksche stuk tē
aanmatigend is geweest en de eischen tē vernederend; omdat Oostenrijk's eischen, in
445 den grond der zaak misschien rechtmatig, reeds naar den vorm te krenkend en dus
onaanmemelijk geacht zullen worden in Servië. Vooral geldt dit van den eisch, dat
Oostenrijksche vertegenwoordigers deel zullen nemen aan het gerechtelijk onderzoek in
Servië: hieraan toe te geven zou beteekenen, dat Servië zijn zelfstandigheid en
waardigheid zou prijsgeven. En daar aan den anderen kant de monarchie vast besloten
450 schijnt om bij weigering der eischen Servië met de wapenen te dwingen, acht men een
Oostenrijksch-Servisch conflict onvermijdelijk.
Maar voor de overige wereld is dat niet het voornaamste. Men kijkt thans reeds verder
en vraagt of het daarbij blijven zal, en men neemt aan – wij hebben daar dezer dagen
reeds op gewezen – dat de beslissing over het lot van Europa thans te St.-Petersburg
ligt: besluit de regeering van den Tsaar om achter Servië te gaan staan en den
455 kleinen Slavischen broeder te beschermen tegen zijn grooten tegenstander, dan komt
Duitschland aan de zijde der monarchie, en naar alle waarschijnlijkheid Frankrijk aan
die van Rusland te staan... de lang gevreesde 'wereldbrand' zal ontketend zijn.
Alleen over Engeland's houding in dat geval kan ernstige twijfel bestaan, en
natuurlijk is het voor Rusland met zijn nog niet gereorganiseerde vloot van veel
460 belang, of het al of niet hulp van dezen kant te verwachten heeft.
Over de plannen der regeering in St.-Petersburg bestaat tot dusver slechts één
uitlating van belang: de officieele verklaring dat Rusland 'niet onverschillig kan
blijven bij de ontwikkeling van het Oostenrijksch-Servische conflict. Dat klinkt niet
gunstig en schijnt te duiden op het voornemen om Servië te steunen, maar men bedenke,
465 dat zeggen nog iets anders is dan doen en dat in een tijd van crisis het werken met
dreigementen een geliefde methode is.

Zelfs al komt het niet tot een Europeeschen oorlog, toch kan een strijd tusschen de
Monarchie en Servië, of – zooals men het nu reeds in Weenske berichten gaarne noemt,
470 de Oostenrijksche straf-expeditie in Servië – nog genoeg gewichtige gevolgen
meebrengen. Men begrijpt, dat zoodra de Oostenrijksche troepen Servisch grondgebied
binnendringen en Belgrado veroveren (dat niet verdedigbaar is en vermoedelijk
dadelijk door de regeering verlaten zal worden) de Bulgaren zeer geneigd zullen zijn
om te doen, zooals indertijd Roemenië tegenover Bulgarije gedaan heeft: de Serviërs
475 in den rug aan te vallen en hun het Macedonisch gebied te ontnemen, waarop zij meenen
recht te hebben en dat hun na den oorlog van 1912 ontgaan is. Ja, sommige berichten
zinspelen er op, dat er reeds een afspraak is gemaakt tusschen Weenen en Sofia en dat
men in deze laatste plaats vooraf al wist van de plannen der Donau-monarchie. Indien
echter Bulgarije Servië aanvalt, zal vermoedelijk ook Roemenië niet werkeloos
480 blijven, en indien ook Griekenland Servië te hulp komt, maakt natuurlijk Turkije
daarvan weer gebruik, en ziedaar dan de gansche Balkan opnieuw in vuur en vlam!
Natuurlijk weet niemand of het zulk een vaart zal loopen, en het is zelfs niet geheel
onmogelijk dat er heden, nog vóór den afloop van het ultimatum, ontspanning intreedt.
Te Londen verluidt dat de Russische regeering na een langdurigen ministerraad
485 besloten heeft terstond bemiddelingspogingen in het werk te stellen, opdat er althans
een uitstel van den termijn gegeven zal worden door Oostenrijk, en een telegram
spreekt zelfs van bemiddeling van Engeland, Frankrijk en Rusland bij Berchtold. Zal
men daarvoor te vinden zijn in Weenen? Het schijnt van niet, want officieel is
gemeld, dat de regeering der Monarchie haar gezant von Giesl opdracht heeft gegeven
490 om, indien vanavond de eischen niet onvoorwaardelijk aangenomen zijn, Belgrado te
verlaten, en daardoor wordt de 'nota op termijn' werkelijk een ultimatum, want het
afbreken der diplomatieke betrekkingen staat in dit geval bijna gelijk met
oorlogsverklaring. Ook is het vertrek van Berchtold naar Ischl om daar in 's Keizers
tegenwoordigheid het antwoord op het ultimatum af te wachten een ongunstig teeken.
495 Duitse bladen melden, dat Oostenrijkers die in Duitschland wonen onder de wapenen
geroepen zijn en ijlings naar hun land zijn teruggekeerd. Het zijn manschappen van de
jongste lichten, wat er dus op wijst dat er nog geen algeheele mobilisatie plaats
heeft. Een officieus Duitsch bericht bevestigt bovendien dat de Monarchie in den
laatsten tijd heimelijk reeds eenige militaire maatregelen, van belang genomen heeft.
500 In hetzelfde bericht wordt de bewering tegengesproken dat de Duitse regeering niets
van de Oostenrijkschen nota aan Servië geweten heeft. De regeering te Berlijn moet
integendeel onderricht zijn geweest van den omvang, den toon en de strekking der nota
en ze heeft die goedgekeurd, al is het. stuk haar niet woordelijk medegedeeld.

505 Het behoeft geen betoog dat de onverwachte nota van Oostenrijk zelfs de

belangstelling der Europeesche pers in het proces-Caillaux voor het oogenblik op den achtergrond gedrongen heeft. Een korte samenvatting van de uitlatingen der voornaamste bladen moge hier volgen.

510 De Oostenrijksche pers is – Reuter heeft het reeds geseind – bijna zonder uitzondering op de hand der regeering en de berichten uit Weenen maken zelfs melding van een opluchting daar, nu ten langen leste blijkt dat de regeering de zaak op de spits drijft. De Deutsche pers staat trouw naast de Oostenrijksche – tot groote vreugde der Deutsche regeering – en ook vredelievende bladen als het *Berliner Tageblatt* schrijven dat de Weensche regeering gelijk heeft met niet langer te talmen
515 en aan het Servische stoken een eind te maken, nu dit geleid heeft tot de bloedige daad van Serajewo. Ook de vrijzinnige Vossische Zeitung vindt dat Oostenrijk-Hongarije het recht heeft om als groote mogendheid op te komen tegen pogingen, die een kleine nabuur in het werk stelt om het uiteenvallen van zijn gebied te verhaasten. Natuurlijk gaan conservatieve organen als *Deutsche Tageszeitung*,
520 *Germania*, *Kreuzzeitung*, *Tägliche Rundschau* nog verder in hun lof voor de Oostenrijksche politiek. In elk geval kan dus de Deutsche regeering op den steun der pers rekenen, hetgeen van belang is, omdat de goedkeuring van dezen Oostenrijkschen stap ook de goedkeuring van de gevolgen meebrengt – dat is dus van een eventueelen oorlog met Rusland.

525 In Frankrijk toonen de bladen, die niet geheel door de verslagen van het proces Caillaux gevuld worden, zich zeer onthutst. Vooraan staat natuurlijk de *Temps*, die altijd de Oostenrijksche politiek hevig pleegt aan te vallen en Rusland, waar het kan, bijvalt. Dit blad heeft bovendien sterke Servische sympathieën. De *Temps* nu acht de vota iets ongehoords en toort vooral over den eisch, dat Oostenrijksche
530 ambtenaren zouden moeten deelnemen aan het strafrechtelijk onderzoek te Belgrado, inwilliging van dezen eisch, die alle regels van internationaal recht met voeten treedt, zou gelijk staan met de onderwerping van Servië aan zijn grooten nabuur. De rechtsgeleerden op de Ballplatz zijn te knappe koppen om zich te vergissen: zij willen van Servië de erkenning zijner afhankelijkheid. En als Servië toegeeft en zich
535 verdeemoedigt, dan wordt het weefsel van Balkan-vrijheden door den stoet van Oostenrijk-Hongarije weer vernield. Bovendien hebben Griekenland en Roemenië met Servië zeer stipte, zij het dan moreele afspraken, en wat Rusland aangaat wij gelooven niet, dat, al wilde de regeering anders, het Russische volk deze vernedering zou slikken. Zulk een beroep op het Russische volk, alsof dat iets te zeggen zou
540 hebben in de Russische politiek, is kostelijk!

De Engelsche pers is wijfelend, zooals ze het al geweest is sedert den dag van den moord in Serajewo. Zij trekt over het geheel niet sterk partij voor den een of anderen kant, maar bespreekt de houding van Engeland bij een eventueel conflict tusschen de Europeesche mogendheden. De *Times* is pessimistisch gestemd, er op
545 wijzende dat Rusland niet, zooals in 1909, zal terugtrekken, zoodra het weet dat Duitschland aan Oostenrijks kant staat, want het heeft zijn militaire voorbereiding zoo verbeterd, dat het Russische leger het Deutsche overtreft in getalsterkte, terwijl tevens de mobilisatie zooveel is vergemakkelijkt, dat Duitschland er niet
550 meer op kan vertrouwen Frankrijk te kunnen vernietigen, voordat het Russische leger gemobiliseerd is. Dat zulke mogelijkheden reeds in allen ernst besproken worden door een blad als de *Times*, wijst wel op den hoogen ernst van den toestand.

De Italiaansche pers ten slotte laat zich niet duidelijk uit over de houding van Oostenrijks bondgenoot in het dreigende conflict. En het is ook maar al te waarschijnlijk dat de Italiaansche diplomaten in troebel water zullen visschen en
555 voordeelen zullen zoeken aan de Adriatische Zee.

Nieuwe havens aan den Waterweg.

De minister van waterstaat heeft niet alleen aan de maatschappij Rotterdam West toegestaan, twee havens onder Pernis aan te leggen, maar heeft tevens een
560 gelijksoortige vergunning verleend aan de Deutsche onderneming Vulkan (d. i. de bekende ijzer- en kolenmagnaat Thyssen) voor een eigen haven op het gebied der gemeente Vlaarding en tusschen die stad en Schiedam.

Zowel de "Times" als de Eng. "Standard" bevatten berichten over deze vergunning, na lang aandringen van den Duitschen gezant te 's-Gravenhage, verleend. De "Times"-man
565 schrijft, dat de burgemeester van Rotterdam, mr. Zimmerman, hem het volgende heeft meegedeeld:

De regeering, zei de burgemeester, heeft eene beslissing genomen, die naar mijne meening zal blijken zeer belangrijk en in hare gevolgen, van verder gaande beteekenis te zijn, dan eenige handeling van de centrale overheid. Voor eenigen tijd heeft zij
570 aan de Mpij. Vulkan, dat is met andere woorden den heer Thyssen – want de beide namen zijn feitelijk synoniem – vergunning verleend een particuliere haven aan den Nieuwen

Waterweg aan te leggen. De Vlaardingsche haven zal toegankelijk zijn voor
Oceaanscheepen en zal uitgerust worden voor steenkool- en ertshandel. Het terrein zal
575 ook groot genoeg zijn, om er herstellingsgelegenheid en een herstellingswerf te
maken. Hieruit en uit het feit, dat de Nieuwe Waterweg een van de belangrijkste
uitgangen naar zee van het gansche Europeesche vasteland is, zal blijken, dat deze
loop van zaken van groot belang is, te meer daar deze handelwijs van de zijde der
regeering een afwijking is van de beginselen, die tot nu toe het bestuur van alle
havens en waterwegen, in Holland hebben beheerscht, nl. dat deze onder
580 overheidstoezicht behooren te worden bestierd. Op deze wijze zijn de Nederlandsche
havens groot geworden en is Rotterdam zelf de tweede haven van Europa's vaste land
geworden. Voor een klein land hebben deze beginselen klaarblijkelijke voordeelen,
want onder elk ander systeem zouden belangrijke havens, aan een ieder kunnen worden
verkocht, afgezien van zijn nationaliteit. Een twee jaar geleden heeft de heer
585 Thyssen krachtige pogingen gedaan, om een onafhankelijke positie aan den Waterweg te
verkrijgen. Spoedig bleek, dat de geheele publieke meening te Rotterdam ernstig tegen
dit plan gekant was. De gemeenteraad verzocht met algemeene stemmen aan B. en W.,
alle middelen, die tot hunne beschikking stonden, te bezigen, om zich tegen den
aanleg van particuliere havens te verzetten, en deze gemeentelijke autoriteiten
590 hebben dat gedaan. Niettemin heeft de regeering een vergunning, verleend aan een
Duitsche firma, die concurreerend is met de firma Krupp, zoo niet in sommige
opzichten aan deze superieur.
De burgemeester wilde zich over de toekomst niet uitlaten. "Als magistraat, zei hij,
staat het niet aan mij, de handelingen van de regeering te critiseeren, of
595 internationale gevolgen in het licht te stellen." Mr. Zimmerman zei verder, dat de
Mpij. Vulkan reeds een kleine haven in bezit had, die evenwel niet in staat was
groote Oceaanvaarders op te nemen. Waarschijnlijk zal zij dadelijk beginnen met den
aanleg van een grootere haven. Inderdaad werd reeds vernomen, dat daarvoor al
aanbiedingen waren gevraagd.
600 "Dit zijn de feiten, zooals de burgemeester van Rotterdam ze mij heeft gegeven",
vervolgt de correspondent. "Het schijnt meer dan waarschijnlijk, dat de
regeringshandelwijs aan veel critiek zal blootstaan."

REUTER-TELEGRAMMEN.

605 **DE CRISIS.**
PETERSBURG, 25 Juli. De Tsaar heeft vandaag den ministerraad in Peterhof voorgezeten.
Men gelooft algemeen dat het bevel tot mobilisatie gegeven zal worden. De toestand
wordt als zeer ernstig beschouwd.
610 WEENEN, 25 Juli. Het Corr. Bureau meldt, dat de Triple Entente bij Berchtold stappen
ter bemiddeling heeft gedaan ten gunste van Servië.
WEENEN, 25 Juli. Het Cor. Bureau meldt: Indien Servië niet toestemt en de gezant
Giesl vertrekt, zal de Duitsche gezant de belangen der Oostenrijksch-Hongaarsche
615 ingezetenen behartigen.
WEENEN, 25 Juli. Gisteren zijn in het openbaar en in verschillende lokalen
vaderlandslievende betoogingen gehouden. Onder het zingen van "leve Oostenrijk" en
smaadkreten tegen Servië, trokken 500 manifestanten naar het standbeeld van prins
620 Eugenius, waar een patriottische betooging werd gemeld. Uit Boedapest en uit de
provincies wordt van dergelijke betoogingen melding gemaakt.
BELGRADO, 25 Juli. Gistermorgen is een ministerraad gehouden, daarna in den konak,
625 onder voorzitterschap van den troonopvolger, een ernstige beraadslaging, waarin
Pasitsj, de minister van financiën en van oorlog en ook de chef van den generalen
staf deelnamen.

De Oorlog, 25 juli 1914

[DE TIJD, No. 20339]

[Zaterdag 25 Juli 1914]

630 **Gaat Rusland mobiliseeren?**

SINT-PETERSBURG, 25 Juli. (Reuter.) De Tsaar presideerde heden een vergadering van
den ministerraad te Peterhof. Men gelooft algemeen dat bevel zal worden uitgevaardigd
635 tot troepen-mobilisatie. De toestand wordt als hoogst ernstig beschouwd.

De vastberadenheid der Donau-monarchie.

640 WEENTN. 25 Juli. (Reuter.) Het Correspondentie-bureau meldt: Voor het geval, dat Servië aan de eischen geen voldoening geeft en Giest Belgrado verlaat, belast de
Duitsche gezant zich met de bescherming der Oostenrijksch-Hongaarsche onderdanen. Het
bericht, dat een mogendheid der Triple Entente bij graaf Berchtold tusschenbeide is
gekomen ten gunste van Servië wordt van gezaghebbende zijde tegengesproken.
Oostenrijk-Hongarije is besloten zijn eigen weg te gaan, zonder inmenging van andere
mogendheden.

645 **De Servische regeering beraadslaagt.**

BELGRADO, 25 Juli. (Reuter.) Gistervormiddag werd een ministerraad gehouden. Later
had in den Konak ondier voorzitterschap van den troonopvolger een langdurige
beraadslaging plaats, waaraan werd deelgenomen door Pasjits, de ministers van
650 financiën en van oorlog en den chef van den generalen staf.

Oostenrijk en Servië.

655 BUDAPEST, 24 Juli. (Reuter.) Bij het begin der Kamerzitting zeide de voorzitter, dat de stap van Oostenrijk-Hongarije geen rechtvaardiging behoeft; dat zij gedaan is na
rijp beraad en geenszins een aanval beteekent, noch een uittarting, daar niets anders
geëischt wordt dan wat Servië uit natuurlijken plicht van nabuurschap moet doen.
Niemand kan ons verwijten den oorlog te zoeken. Veeleer gingen wij tot de uiterste
grens van geduld. (Algemeen stormachtig applaus.) Andrassy verklaart namens alle
partijen van de oppositie, dat de betrekkingen met Servië onhoudbaar geworden waren.
660 De oppositie zal op dit oogenblik in weerwil van haar principieel verschillend
standpunt met de regeering haar plicht van vaderlandsliefde geheel vervullen. Ten
slotte verzocht Andrassy het Huis te verdagen.

BUITENLAND.

665 **ALGEMEEN OVERZICHT.**

Wanneer deze regelen onzen lezers onder de oogen komen, zal Servië op het ultimatum
van de Donau-monarchie reeds hebben geantwoord. Ten minste – aldus luidt de sommatie:
Zaterdagavond om 6 uur. Te Sint Petersburg, waar men, volgens een keizerlijk
670 communiqué, "met de grootste opmerkzaamheid de ontwikkeling van het Oostenrijksch-
Servisch conflict volgt, omdat Rusland daarbij niet onverschillig kan blijven",
schijnt men een poging te willen wagen om den termijn verlengd te krijgen, ten einde
– zoo heet het – "aan de Europeesche diplomatie tijd te geven haren invloed aan te
wenden". De regeering te Weenen toont echter geen neiging zich door Servië of door
een van Servië's buitenlandsche vrienden op sleeptouw te laten nemen en heeft dan ook
675 aan baron Giesl, haren gezant te Belgrado, last gegeven om, mocht de Servische
regeering uiterlijk heden – Zaterdagavond ten 6 uur niet verklaard hebben, dat zij de
in de nota van gisteren gestelde eischen onvoorwaardelijk aanvaardt, met het
legatiepersoneel Belgrado te verlaten. En dan krijgen we reeds zoo'n soort
oorlogstoestand!

680 Nu vinden de Russische en de Fransche pers die door Oostenrijk gestelde eischen voor
een soevereinen staat als Servië onaannemelijk, ongehoord, beleedigend. De "Temps"
vooral is overstuur en constateert uit de hoogte van zijn politieken leerstoel dat,
indien Servië toegeeft, geheel de bundel van Balkan-vrijheden verbroken wordt, iets
dat ook in Rusland sterke ontroering zou teweegbrengen. Ook Frankrijk en Engeland
685 zouden zich dan niet onzijdig kunnen houden en zou er groot gevaar bestaan voor een
algemeen Europeesch conflict. De inhoud en vooral ook de toon der nota bevallen aan
de mogendheden van den Tweebond niet, en zelfs sommige Engelsche bladen (de organen
van den derden firmant in de Triple Entente – ofschoon veel kalmer gestemd – meenen
dat een poging van graaf Berchtold om in Servië's soevereiniteitsrechten in te
690 grijpen, bepaaldelijk door het stellen van den eisch tot ontbinding van sommige
Servische nationale vereenigingen en tot het medewerken van Oostenrijkers op
Servischen bodem aan het onderzoek naar de schuldigen van het jongste moordkomplot,
Rusland aanstonds in het veld zou brengen, al ware het slechts om op den Balkan zijn
eigen prestige hoog te houden. Zij werpen het denkbeeld op eener internationale
695 enquête-commissie. Doch te Weenen schijnt men ditmaal "vrij en onverveerd" den
vlegelachtigen nabuur mores te willen leeren, zonder zich te bekommeren om Russische,
Fransche of Engelsche dreigementen. Het liep dan ook de spuigaten uit! De bommen, die
uit Servië in Oostenrijk komen en bestemd zijn om een einde te maken aan het leven
van de Oostenrijksche autoriteiten, worden vervaardigd in het arsenaal te Belgrado,
700 met materiaal van het leger en onder toezicht van Servische officieren. Kan het
brutaler? En wie zal, wanneer zijn buurman inbrekersmateriaal maakt om bij hem in te
breken, niet zorgen, dat daaraan een einde komt!

Hedenavond om zes uur dus wacht graaf Berchtold, teruggekeerd uit Ischl, het antwoord van Servië, d. w. z. algeheele en volledige voldoening aan de gestelde eischen.

705 Pasjits, die eergisteren van plan was den boer op te gaan in het belang van de aanstaande verkiezingen, heeft zijn reisplan laten varen en gisteren met zijn ambtgenooten druk vergaderd. Natuurlijk wordt te Belgrado het ultimatum van Oostenrijk als volstrekt onaannemelijk beschouwd; rekent men, voor het geval van een gewapend conflict met de Donau-monarchie, op den militairen steun van Rusland en op

710 een voor Oostenrijk zeer lastige verlevendigde actie van Italië in Albanië, en koestert men het voornemen om in het alleruiterste geval, wanneer Oostenrijk-Hongarije tegen Servië met wapengeweld mocht optreden, zich in het begin volkomen passief te gedragen. Men zou dan Belgrado, hetwelk bovendien strategisch toch niet te houden is, geheel ontruimen en de Oostenrijksche troepen zonder den minsten

715 tegenstand Servië laten binnenmarcheeren. Reeds eenige dagen geleden zijn uit het koninklijk paleis alle voorwerpen van waarde en de kostbaarheden van den koning en de koninklijke familie overgebracht naar Nisj. Men bereidt zich te Belgrado dus voor op het ergste. Teneinde dit ergste – voor het geval Oostenrijk-Hongarije ertoe mocht overgaan – te motiveeren, heeft de regeering te Weenen gisteren aan de gezanten van

720 Duitschland, Frankrijk, Engeland, Italië, Rusland en Turkije verzocht, den inhoud der aan Servië overhandigde nota ter kennis hunner regeeringen te brengen en daaraan een commentaar toe te voegen, door nogmaals te wijzen op de Servische politiek, die niets anders beoogt dan losscheuring der aan Servië grenzende gebieden van de monarchie en waarbij Servië de plaats werd van verdachte agitatie, waaraan zich generaals,

725 diplomaten, staatsambtenaren, rechters, enz. schuldig maakten; verder op de ophitsing door de Servische pers en den arbeid van agenten en benden. Oostenrijks lankmoedigheid beantwoordde Servië met een voortdurend valscher en brutaler wordende propaganda, zoodat de Donaumonarchie zich thans ervan overtuigd acht te handelen in volkomen overeenstemming met alle beschaafde naties, die niet kunnen dulden dat de koningsmoord ongestraft een wapen wordt in den politieken strijd, en dat de vrede van

730 Europa voortdurend door intriges in Belgrado gestoord wordt. In de hoofdsteden van de landen der Triple Entente zal men naar deze redeneering vermoedelijk slechts met matige instemming luisteren, doch te Berlijn begrijpt men haar des te beter. Al de bladen stellen Oostenrijk volkomen in het gelijk en nemen

735 het der regeering te Weenen zelfs niet kwalijk, dat zij – zooals de "National Zeitung" verzekert – in deze quaestie geheel op eigen gelegenheid heeft gehandeld en aan die te Berlijn noch advies gevraagd noch te voren inlichtingen omtrent den te ondernemen stap verstrekt heeft. "Wanneer, schrijft de "Deutsche Tageszeitung", het conflict te localiseeren (m. a. w. wanneer Rusland Oostenrijk aanvalt om Servië te helpen) tegen de verwachting in, onmogelijk blijkt, dan zal Duitschland met al zijn

740 kracht en zonder uitvluchten voldoen aan zijn plicht als bondgenoot". Maar Rusland zal zich wel ervoor wachten om voor Servië ten oorlog te trekken, meent de "Köln. Zeitung". Het heeft voorloopig genoeg aan de bestrijding van zijn eigen binnenlandsche moeilijkheden, en bovendien maakt de oorzaak van het conflict, het ongestraft laten van een vorstenmoord, het niet waarschijnlijk, dat Rusland naar de wapenen zal grijpen. Men kan en moet, zegt dit blad verder, thans de hoop koesteren, dat de groote mogendheden het recht van de Oostenrijk-Hongaarsche eischen erkennen zullen, en dat daarom geen harer zal medewerken om de Donau-monarchie te dwarsboomen. Zóó oordeelt ook de "Germania". "In geheel Europa zal zoowel de nota als de

750 uiteenzetting van Oostenrijks houding – in het "Fremdenblatt" – een gevoel van ontspanning geven na zwaren druk". Men heeft thans zwart op wit waarom het de Donau-monarchie te doen is – het einde der verraderlijke en gemeene Groot-Servische samenzweerdspolitiek – en van Servië's houding zal het verder afhangen welken loop de gebeurtenissen zullen nemen! Te Berlijn had gistermiddag een groote uittocht van

755 Oostenrijkers plaats, die van hun regeering telegrafisch bevel hadden ontvangen om onmiddellijk naar hun land terug te keeren en zich uiterlijk heden – Zaterdag – om 6 uur des avonds bij hun troepenafdeeling aan te melden. Merkwaardig is behalve het oordeel van bladen als de "Pall Mall Gazette" en de "Westminister Gazette", die duidelijk partij kiezen voor Oostenrijk, ook de verklaring van den half-ambtelijken

760 "Popolo Romano", die zegt dat de geheele beschaafde wereld aan de zijde van Oostenrijk-Hongarije staat en die de eischen der regeeringskanselarij te Weenen "zóó gerechtvaardigd en vanzelf sprekend" noemt "dat Servië zich daartegen onmogelijk zal kunnen verzetten." Wanneer John Bull geen lust gevoelt om zich in het conflict te mengen, zullen Frankrijk en Rusland zich wel driemaal bedenken alvorens Oostenrijk in

765 deze quaestie te dwarsboomen. Uit Rome wordt gemeld, dat de regeering te Weenen ook den H. Stoel van de overhandiging der nota aan Servië in kennis heeft gesteld. De crisis te Durazzo heeft door het schrijven der opstandelingen – het antwoord aan de gezanten der mogendheden

Naspeuringen van Paul Theelen: 25 juli 1914

770

– waarin de vorst beledigd en Durazzo met verwoesting bedreigd wordt voor het geval aan hun eisch wat den afstand van Wilhelm von Wied en de overgave van Durazzo betreft, niet wordt voldaan, haar hoogtepunt bereikt. De gezanten hebben besloten het brutale schrijven niet te beantwoorden en de onderhandelingen met de rebellen als afgebroken te beschouwen.